48. ГОДИНА
48. ANNÉE

«Глас Црногорца», излази према службеној потреби (3—4 пута мјесечно). — Претплата, на шест мјесеци: три франка за Француску, шест франака за све друге земље. Адреса за све што се тиче листа: Journal officiel du Monténégro, Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE MONTENEGRO

Службени орган Краљевине Црне Горе — Journal Officiel du Royaume de Monténégro

БРОЈ 84.
NUMERO 84.

La Voix de Monténégro (Glasse Tsernogortza) paraît suivant les exigences du service. — On s'abonne au bureau du Journal officiel du Monténégro, à Neuilly-s-Seine, rue Ancelle (France). Prix de l'abonnement pour six mois: pour la France: 3 fr. — pour l'Etranger: 6 fr.

Нејн код Париза, 26. ЈУЛА 1920.

Neuilly-sur-Seine le 8 AOUT 1920

NARODNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

СЛУЖБЕНИ ДИО

РАСПИС

Позивају се сви Њени — црногорски држављани — који се налазе у иностранству, да спроведу Министарству своје адресе.

Број 51.
НЕЈИ код Париза,
21. априла (4. маја) 1920.

Из канцеларије Министарства Краљевог и Царског Двора

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

— Предсједник Француске Републике г. Дешанел упутио је Њ. Величанству Краљу Господару нотификацију, којом Му саопштава да је од стране Сената и Скупштине изабран за Предсједника Републике. Њ. В. Краљ послао је Њ. Преузвишености г. Дешанелу одговор, у којему се придружује жељама г. Предсједника Републике за срећне односе између Црне Горе и Француске.

— Приликом рођендана Њ. В. Краљице, 22. априла, Кр. Влада је упутила честитку, на коју је Њено Величанство топло заблагодарило.

— О Ђурђевдану, крсном имену Нашег Владајућег Дома, Кр. Влада је упутила телеграфску честитку Њ. Величанству Краљу, на коју је Њ. Величанство благоизволело срдачно одговорити.

— На ручку којег је приредио Предсједник Француске Републике био је позван Наш Отправник послова г. Рене Летурнер, али није присуствовао, јер тога дана није био у Паризу. Исти је присуствовао вечери, коју је приредио г. Милеран Предсједник Француске Владе 17. маја у част дипломатског кора акредитованог у Паризу.

— Њено Величанство Краљица Италијанска са Наслједником и дјецом почетком овог мјесеца допутовала је у Кан, гдје се налазе Њени Високи Родитељи.

НЕЈИ, 1. августа

Југословенска штампа и званични пресбиро труде се нарочито у послиједње вријеме да црногорско питање страној јавности прикажу у лажној бојици да зијерства српијанске окупационе војске над становништвом Црне Горе скрију од контроле културног свијета. Црногорска је влада у посједу документованог материјала о злочинима српијанске солдатеске у овој јадној земљи; она има на расположењу и више од стотину очевидаца тих зијерстава. Једна званична публикација о овоме предмету ускоро ће увјерити свијет да данашње грозне патње црногорског народа надмашују далеко и патње Белгијанаца и Јермена под окупацијом и владавином непријатељском. Установе црногорски нијесу ничији „плаћеници", него браниоци црногорске слободе и заштитници њене јадне браће од српијанских убица и паликућа. Такозвано „уједињење" Црне Горе са Србијом, односно Југославијом, јесте један груб фалсификат народне воље, пошто то уједињење није у законитом црногорском парламенту проклаћовано, него на једном састанку личности, које су српијанске окупационе власти именовале, односно које је застрашена маса по улицама „акламацијом" приморала била изабрати. Тај састанак, који је одржан у Подгорици, стојао је под командом шефа званичне српијанске пропаганде за Црну Гору, Св. Томића, државног чиновника Србије. Закључци тога збора — које до данас ниједна страна држава није признала — поднијети су били присутнима већ готови на потпис. Потписати су сви присутни морали, јер им је запријећено било митраљезима и бомбама, с којима у рукама су комите српијанске овај збор одсјели. И док се тај збор још на окупу налазио, у исто приједне дијељени су по Котору плакати са готовим закључцима збора. Ти плакати носили су на себи потпис и таквих „посланика" који на збору подгоричком нијесу никако ни били присутни (тако на пр. потпис Марка Даковића). Као штампарија, у којој су ови плакати штампани, бјеше означено: „Краљевско-Српска Штампарија — Крф"! Један примјерак овог срамног фалсификата воље народа црногорског предан је од стране Црногораца француском адмиралу де Бону у Котору, који га је отправио у Париз. Хране у Црној Гори народ нема никакве, него одржава јадни живот свој траванма и лишћем на горе. О томе су енглеске и америчанске мисије Црвеног Крста извијеле баш ових дана страховите податке.

Ко је крив?

ПУТ АНДРИЈЕВИЦА—ПЕЋ—МИТРОВИЦА

Већ поодавно расправљано је у београдској штампи о убиству ђенералштабног пуковника Драгутина Димитријевића-Аписа и других српијанских официра на солунском фронту 1918. од стране Александра Карађорђевића и радикала. Радикали се бране... Један од њихових адвоката јесте и пуковник Окановић, бивши командант коњичке дивизије, који, и ако је учествовао у убиству Александра и Драге, није припадао Црној Руци; напротив он се јакла као један од њених тужилаца.

Оптужујући официре из српијанска Врховне Команде, која тада (1915.) бијаше нијемном састављена из чланова Црне Руке, Окановић је и нехотично учинио једно драгоцјено признање, које је у толико значајније, што је учињено у „Трибуни" (од 25. фебруара 1920.), која је, поред „Самоуправе", орган радикала у Србији.

У чему је, дакле, ствар?

У току 1915., нарочито од часа кад је пропаст Србије била очигледна, агенти Пашић-Карађорђевића у Црној Гори пуштали су, кроз нашу војску и народ, тенденциозну вијест, да зелинчна Црна Гора не дозвољава да се сагради пут Андријевица—Пећ—Митровица, што би иначе Србија драге воље учинила. Циљ ове лажи био је тада, што и многобројних других у том времену: деморалисање црногорске војске и народа, што је као послиједицу имало онако страшну катастрофу Црне Горе концем 1915. и почетком 1916.

Послије катастрофе Црне Горе ова иста клевета послужила је Пашићу за убјеђење, у иностранству, угледа Црне Горе и њених представника. Томо Ораховац, Стево Богдановић-Ћарица и други олош тврђаше у својим „писанијама", да тај пут није сагрђен с тога, што су краљ Никола и црногорска влада предвиђали да ће тај пут требати српијанској војсци као отступница, те жељећи пропаст Србије и њене војске, нијесу дозволили да се сагради.

Знајући у чему је ствар, те, као човјек и као Црногорац, револтиран због овог невиђалства и подлости званичне Србије, ја сам још концем 1917. у „Српском Листу" (у чланку „Ко је крив?") затим у мојој књизи „Црна Гора за вријеме великог рата" доказао фактима, не само да је то једна клевета, него и то, да овај стари бандит Никола Пашић, по своме обичају, свој сопствени злочин хоће и овом приликом да подметне другоме.

●

То, што сам још тада доказао сами поштеним људима, и због чега сам био нападан од Спасојевића, Радоњића и других шпиона Пашићевих, потврдио је сада пуковник Окановић.

Ево шта он каже:

„Кад су нам Савезници још благовремено понудили да нам спреме нове комуникације у Албанији и Црној Гори, надлежни ни онда нијесу хтјели ништа да чују, него су понуду, која је учињена шифрованом депешом, оставили без одговора.

Тек кад је слом био дефинитиван и кад се наша војска почела увлачити у црногорске и албанске кланце, ова је депеша узета у поступак, и замољени су тек онда савезници, да нам сиреме нову комуникацију, али је тада већ било све доцкан, јер се нова комуникација не може сиренити за 5 и 10 дана". — („Трибуна", 25-II-1920.).

Овим признањем коначно је разчишћено питање: ко је крив, што пут Андријевица—Пећ—Митровица није на вријеме, у току 1914. и 1915., сагрђен. Овим је разчишћено и друго једно питање, које се јавља као послиједица првога, т.ј. питање ко је одговоран:

1.) за губитак у 1915. свега ратног материјала Србије;

2.) за остављање у ропству 100.000 војника српијанских више, него је то морало бити, а од којих је 70 од сто умрло у ропству;

3.) за пад Црне Горе, што не би било случај, да се српијанска војска у реду и већем броју повукла на црногорску територију, а не као једна гладна, гола, обезоружана и разбијена маса, што свакако не би било, да је пут, о коме је ријеч, био на вријеме сагрђен; и

4.) за десетине хиљада мртвих које су српијанска војска и избјеглице имале с тога што су морале напустити Црну Гору и повлачити се преко Арбаније.

Дакле, за све ово крива је званична Србија! Ко је, пак, тамо крив, да ли радикали, да ли Црна Рука итд., то би требао да утврди народ Србије, који је овај злочин, наперен искључиво против Црне Горе, најстрашније, навиђ, платио.

Да ли ће, пак, народ у Србији о овоме повести рачуна, то се не зна. Ми готово не вјерујемо више у то, јер они, који су ове злочине починили, уз многобројне друге, а који су скоро сваком познати, управљају и данас сербез судбином Србије и несумњиво воде је и даље у амбис, из кога неће више никада изићи; али „свако је своје среће ковач".

1. августа 1920.

Владимир Ђ. Поповић

Обистинило се

Прије годину дана, у броју од 28. маја 1919., наш лист донио је чланак „Што нам спрема званична Србија" из пера нашег сталног сарадника Вука Мандушића.

Из тога чланка вадимо слиједеће ставове:

„Кад би питали Јанка Спасојевића, Андрију Јагошева Радоњића и друге шпионе Пашићеве, какве економске послиједице бити за Црну Гору од оваквог „јединства" по коме се Црна Гора претвара у неколико округа српијанска, они би нам одговорили: „Црна Гора биће обећана земља". Андрија Јагошев у заносу би чак и додао: у Црној Гори ћеће све букве да рађају грожђе под срећном владавином Њ. В. Краља Петра.

Са њихова гледишта, послиједице оваквог јединства биће збиља од големе користи: Андрија ће добити положај „амбасадора"; Јанко на нешто слично пуца, јер је у послиједње вријеме прилично научио и читати и писати латиницу; у осталом, ако не добије то, признаје му се положај који је имао у Црној Гори и који му је доносио 4000 перпера, а у будуће у Србији иначе 12.000 динара. *) Исте такве користи постиже и бригадир, који постане генерал Петра I; од 4000 скаче на 15.000 дин.

Са трећег гледишта ових људи, послиједице оваквог „јединства" збиља су напредно добре. Но, колико су год ови измјеђари Пашић-Карађорђевића покварени, толико су исто идиоти. Ни година дана неће проћи, а у Београду ће обично бивати оваквих сцена: „Ј, бре, Црногорче, ти не можеш да добијеш пенсију на 15.000 дин.; као српски генерал, прогоњ 4000 дин. Ја, Ја, Ја, Црногорка бригадир, не нијесам Енглез у доцнији фонд ни паре, а ни у пенсиони фонд колико је довољно: чак не можеш да добијеш ни ону пенсију на 4000 динара док ти га Скупштина не ријеши".

— — — —

ком да изгубимо Скадар и Ријеку, за које је овај крај, на једној страни пролио скоро половину своје драгоцјене крви. Горе, на врховима више се поклама питања теме, ко ће бити министар унутрашњих дјела, и којим се улицама у Београду не смије сплатити мирно кретати у групама, него цјелокупној просвјети у овој покрајини, њеним просвјетним радницима и уопште народним потребама. О младим генерацијама не води се скоро никакка рачуна: ставља се будућност државе и нације на коцку.

Учитељство у Црној Гори с радошћу је очекивало од Парламента нови закон о народним школама из 1919. године. Очекивало је отуда своју економску и и културну независност. Тим новијем законом учитељство Црне Горе није ништа добило, напротив изгубило је. Многе раније, законом стечене тековине пропале су, и ако то није смјело бити, и ако за то нема ослонца у новом закону (чл. 88. закона о измјенама и допунама од 19. јула 1919. год.)

У погледу броја службе, радних часова, станарине, права министрова да може по својој вољи учитеља премјестити и мјесто му одређивати, одредбама по полагању практичних учитељских испита, наши учитељи су грозно оштећени материјално (чл. 12., 79. црногорског Закона од 1907. чл. 20., 49., 87. црногорског Закона од 1914.)

Смањивањем додатака на скупоћу од 16 на 12 динара учитеља су лишени и оноликога комада хљеба, колики им је давао стари закон. На овај корак могли су се ријешити само људи, који су сасвијем непријатељи учитеља и народног просвјећивања (чл. 33. црногорског Закона од 1914.)

Наведени послови приморали су црногорске учитеље, да збију редове и а се чврсто организују. За испуњење својих захтјева неће презати ни од најоштријих борбених средстава, која им стоје на расположењу. Нека г. Министар Просвјете и надлежни фактори приме ово као наш потпуни апел, цјелокупног учитељства покрајине. Ако учитељи буду принуђени латити се крајњих средстава за обрану својих права у данима, када је највише потребна наша сарадња на просвјетном националном и културном пољу, нека то приписују у грјех само себе представници данашњег режима, а никако учитељима.

Подгорица 16. априла 1920.

Секретар Предсједник скупа
Васил. Дракић Андрија Вукић
Подпредсједници
Рад. Ивановић и Ник. Ковачевић

* * *

Остављамо овај случај без свог коментара, јер он сам довољно казује а ово није једини, јер се то мјесто десило и са поповима. И ако је питање чиновника црногорских један од најпореднијих разлога због којих смо се одлучили борити на смрт и живот са Београдом, ипак и овај случај са учитељима и свештеницима показује сву оправданост наше борбе. Кад је овакво држање српске владе према црногорским чиновницима, кад још: није питање Црне Горе ријешено, што би тек чинили кад би били сигурни, да ће им злочин извршен над Црном Гором бити одобрен од Конференције Мира!

Овај се случај не може друкче тумачити, него што у Београду знају и увјерени су, да морају пријати из Црне Горе, на к'о веле: „Шта, бре, да бацамо ужаман наше беде паре на те гологаће црногорске"!

Што се тиче попова и учитеља на њих се да најбоље примјенити она јеванђелска „О изгубљеном сину", коју они, усталом, морају најбоље знати.

Енглески парламенат
ЗА ЦРНУ ГОРУ

Поводом интерпелације Лорда Сиденхама, чији смо говор раније донијели, у Кући Лордова 11. марта т. г. говорили су и Лордови Гледстон и Брајс.

Лорд Гледстон је рекао:

Моји Лордови,

Држим да се сви слажемо у томе, да је племенити Ерл говорио са великом симпатијом и познавањем о црногорском народу. Ја сам захвалан за то и за ријечи, којима је завршио свој говор. Но нијесам потпуно сигурна, шта оне у ствари и значе. Ја знам шта је он њима мислио, но да ли смо ми т.: који имамо да разумијемо, као да би се тим хтјело да се црногорском народу да слободна прилика да би се могао опредијелити, да ли мисли задржати своју независност или пак жели утјеловљење у једну већу јединицу. О томе дакле нијесам потпуно сигуран. Но сигурно је да на ту прилику Црногорци имају права.

Колико ми је познато, све велике силе, које су узеле учешћа на Париској Конференцији, сагласиле су се, да све земље, као Белгија и Црна Гора, имају бити повраћене у оно стање, које су ране имале прије овога рата. Али до овога часа, у то не треба сумњати, са Црном Гором горе се поступило за ову годину и по дана, него да је иста у мјесто савезницима пружила била руку централним силама и да се је борила противу нас. Ово је наша жалба и ми још увијек стојимо у тами. Ја сам веома радозналo шта сами Црногорци хоће. Потпуно сам непристрасан у питању, да ли Црногорци желе да им се врати њихов краљ или пак желе републику или други неки облик владавине. Но Црногорци морају сами рјешити то питање. Али што се нас у овој ствари тиче, то је, да ми морамо имати неку врсту гарантије, да ће црногорски народ имати свој глас и слободну прилику за изражавање својих начела и онога што жели да буде његова будућност.

Племенити Ерл споменуо је случај Јужне Африке или у односу, ма да онијема много што-шта да се научи из случаја, који је предстојао јужноафричкој Унији, — ја мислим тај случај није згодан за упоређење са Црном Гором. Црна Гора је имала не само своју властиту независност кроз толико стољећа, дакле за једну дужу период, чак је и племенити лорд који је започео дебату (лорд Сиденхам) нагласио да њени народ бијаше слободан и имађаше своје прије него Царигрод паде под Турке. И будући да је то тако, тај положај не може се упоредити са Наталом, односно другим дијеловима јужноафричке Уније. Послије свега што нам је сада већ познато, четири провинције Јужне Африке насељене су Холанђанима и Британцима. Ми сви знамо за њихове односе, но сигурно нијелан дио Уније Јужне Африке и расе или пак владе не може се упоредити са Црном Гором и њеном историјом.

Многи од нас боје се да ће Црна Гора бити један залог у јадранском питању. Ми се тога бојимо, јер смо били држани у мраку за 18 послијних мјесеца и нијесмо знали шта се мисли учинити. И послије свега овога, зашто се не би Црногорцима дозволило од стране великих сила — а велике силе то могу учинити — и обезбиједила им се прилика да они слободно изјаве своје жеље? То је оно што ми желимо. Ако ми нађемо, да Црногорци желе да се потпуно и апсолутно утјелове у већу Србију, то је њихова ствар. Но чега се ми плашимо, а то је већ речено, јесте да ствар друкче стоји и да је у Црној Гори врућа народна жеља да се очува независност. То је оно што нас занима и ја морам признати, ма да сам захвалан на тону племенитога Ерла, ипак жалим у неколико да нам он није дао јаснију и одређенију изјаву у погледу те будућности. Ми морамо још да се надамо.

Али мој извадак из онога што је племенити Ерл рекао јесте, да ће се дати једна прилика за то, он је заиста рекао да је у тој ствари то и његова жеља. Ја мислим да сам га разумио, да је он рекао да ће велике силе дати прилику Црногорцима, да се изразе о својим жељама. Ако је то тако, онда смо ми увелико крочили унапријед. Но та прилика — а сигуран сам, да ће се и у том сложити племенити лорд Сиденхам — треба да буде обазриво створена и свака опрезност треба да буде предвиђена, како би се Црногорци на пожељан начин могли изразити. Ја се искрено надам да ће племенити Ерл употријебити свој моћни утјецај у корист овога народа као и сваки начин, с тога сам му ја веома благодарна што је доста изјавио о овој ствари вечерас, јер ми смо сада ове ноћи сазнали много више но за прије посљедњих 18 мјесеца.

Лорд Брајс је рекао:

Моји Лордови,

Нико није могао посјетити кршна брда, у којима ова шака витешких горштака одржа своју слободу, када талас Ислама поплавиле све остале крајеве Балканског Полуострва док најзадње не захватише и Цариград, — нико није могао посјетити ову земљу са њеним земаљским установама и знамењима која изражавају слику тога народа, а да се не осјети принуђен рећи коју ријеч о овоме питању.

Ја, као и мој племенити пријатељ који је сада завршио свој говор, потпуно сам био у густој тами у односу онога што се у Црној Гори догодило.

Не знамо не можемо појмити шта је узрок да се извјештаји конта Салиса не објављују и ради чега је још та ствар остала нерјешена. Нека свјетлост да нам је у овоме од племенитога Ерла в... час, на чему смо били захвални. Али што ја хоћу да речем и тијем да потпрогнем онога племенитога пријатеља Предстоји јесте, да ми желимо, а мислим да и сваки овај, коме је на што познато о Црној Гори и њезиној историји, желе да је треба да буде потпуна слобода у којој би народ могао изразити своје жеље. Ми смо то дали народу Шлезвига, ми смо то осигурали неким крајевима, гдје постоји сумња, да ли ће потпасти под Аустрију или Југославију, на који би узрок било да се потпуна слобода у свом питању не би дала и црногорском народу?

Како сам ја разумио, овдје постоје три струје. Једна би могла жељети апсолутно утјеловљење у југословенску државу, друга, како разабрах, могла би тражити засебну аутономију, но као члан југословенске федерације. Мисли се, по природи, да Славонија, Хрватска, Далмација, Босна, Србија, дакле свака од њих треба да има свој аутономни живот у федерацији, која би представљала уједињену југословенску државу. Да ли ће од тога што год бити, ја не знам, али ако би ништа и било, јасно је, да би Црна Гора морала имати право да се изрази, је ли она вољна да има тај положај. Или, напосљетку, она може тражити потпуну независност. Разлоге, које је споменуо племенити Ерл, предлажући то у црногорском интересу као много боље да се потпуно утјелови или да пређе федерацији, него да остане изолована у својим голим брдима, ти разлози, по мом мишљењу, имају по Црну Гору велики значај и може се догодити врло лако да ће велики дио народа захтјети утјеловљење.

Али је дужност, ја мислим, према историји и духу овога малога народа, да га ми гледамо са респектовањем које се односи на саслушање његових жеља. И зато се ја озбиљно надам да сам био у праву када сам изнео закључак, да племенити Ерл мисли да се Црној Гори мора дати та слободна прилика и да би велике силе морале гарантовати сваку сигурност, која би била потребна, да би тај народ могао дати потпуно вјерно мишљење на питање о својој будућности. Надам се, да смо ја и мој племенити пријатељ исправни били у тумачењу држања племенитога Ерла у овоме питању, и ако је то тако, ја држим, да циљ мога племенитога пријатеља лорда Сиденхама мора бити постигнут.

Резолуција
ЦРНОГОРАЦА ИЗБЈЕГЛИХ У ИТАЛИЈИ

Црногорци избјегли у Италији упутили су сљедећу резолуцију Конференцији Мира у Сан Рему, која је била у априлу т. г.:

У име неколико хиљада Црногораца, избјеглих у Италију и Арбанију, и у име црногорског народа, скупштина, састављена од 2500 Црногораца, одржана 12. априла 1920. у Гаети (Италија) изгласала је сљедећу резолуцију:

Црногорци, избјегли у Италију испред српског терора, констатују са највећим болом:

Да је Конференција Мира до сада прекршетовала најелементарније принципе међународног права и морала у погледу Црне Горе, не узимајући у обзир факт, да се Црна Гора добровољно ставила на страну Савезника 1914. и да је изгубила 50 од сто своје војске и трећину становништва;

Да је Конференција Мира, до сада, остала индиферентна, на све наше протесте поводом злочина које је српска војска починила у Црној Гори; војска, која пали куће, руши села, уништава и плачка имовину, затвара у тамнице, убија и масакрира најугледније личности у земљи и т. д. и т. д.

Да Велике Силе нијесу још остварилеја своја обећања, од којих неке носе потпис њихових најмањих представника, обећања која се односе на реставрацију Црне Горе и поштовање њеног суверенитета;

И да је Конференција Мира, према горенаведеном и према ономе што нам изгледа, готова да потврди највећу неправду овога рата, т. ј. насилну анексију Црне Горе од стране Србије и то без претходног питања народа црногорског.

У мајући у обзир горенаведено, скупштина Црногораца, одржана у Гаети, протестује енергично противу начина на који је питање Црне Горе до сада третирано од стране Конференције Мира и апелује на осјећање правичности и хуманости Влада Великих Сила, њихових Парламената и јавног мњења њихових земаља, да их посредују, у име правде и правице;

Да Конференција Мира не потврди насилну анексију извршену од стране Србије над Црном Гором и да иста Конференција Мира пружи црногорском народу сва сходна средства да би се могао слободно опредијелити; народу да се повуку српске трупе и власти напусте Црну Гору и да ју заједно међународна војска;

Да Конференција Мира нареди српској влади, да ослободи из тамнице стотине затворених угледних Црногораца, затворених већ 17 мјесеци без мотива и суђења из једног разлога, што нијесу хтјели признати насилну анексију, коју је Србија извршила над Црном Гором. Међу овим затвореницима се налазе министри и посланици, који су 1914. дигли њихов глас, добровољно и без услова, за објаву рата централним силама и то једино да би помогли Србији; ту се налазе и генерали, који су крајем 1915. благодарећи херојском посредовању црногорске војске успјели да спасу од потпуне пропасти српску разбијену војску. —

У ИМЕ СКУПШТИНЕ:

Л. Мијушковић, бив. Срп. Мин. Предсједник.
Бригадир А. Ранчевић.
Бригадир Ђ. Јеновић.
Народни Посланици: В. Мартиновић, Л. Петровић, В. Вукотић, Ђ. Вучинић, В. Кривокапић.
Евгеније Поповић, бив. Срп. Министар Предсједник.

Женевски лист «Л'Аксион Радикал» пропраћујући горњу резолуцију у свом броју од 1. мајa доноси сљедеће редове:

«Као што смо већ рекли и као што нећемо никада престати да понављамо, насилна анексија над Црном Гором од стране Србије јесте највећа нечасност данашњег доба.

Тај питковац моје равнога нема, донијела нам је такође међународна мафија, великих свјетских банака, које желе од Србије створити једну нову Пруску на Балкану, с којом би, кад им интерес буде, поново напали Исток.

Историја ће се увијек понављати. С. С.»

Мрачна ствар Ц. Горе
Мајина г. Л. Мијушковића

„Идеа Национале" у бр. 152. од 20. јуна т. г. донијела је овај чланак:

Чланци, које смо објиновали, и агитација која је почела и у Енглеској и у Италији у корист независности Црне Горе а против ужасних насиља и зулума Србије, проузроковали су њен у Београду. Поводом тога Весић је држао изјаве по јавним мјестима: било је чак и манифестација а од т. зв. црногорских представника и опет је српска штампа почела са оптужбама и клеветама противу црногорских патриота, који се у изгнанству боре за слободу своје земље.

Срели смо Лазара Мијушковића, једног од угледнијех црногорских избјеглица, који је у својој земљи био министар предсједник и министар иностраних дјела, и уштали смо га шта он мисли о каменици, коју су повели Србијанци и која се у велико тиче и њега лично. Г. Мијушковић, који говори одлично италијански, дао нам је сљедеће изјаве, које су од великог податичког значаја и које ће без сумње проузроковати нове срдбе и најаше утицати на Београд.

Господин Мијушковић рече нам:

„Официја југословенска штампа и предсједник српске владе г. Весић нашли су се погођени тим, што сам ја Лиги Народа упутио ноту којом протестујем против злочина почињених од српске војске у Црној Гори и у име права и правичности тражим, да се успостави суверенитет моје стаднбине и црногорском народу гарантује слобода самоопредјељење, као и да се из Црне Горе уклоне српска војска и упуте у њу међународне трупе. Поменута безобразна штампа употребљава против мене низ својствена средства, т. ј. дају и клевету. Главна њена оптужба против мене јесте тврдња, да сам ја приморао Црну Гору да потпише сранан мир са Аустро-Угарском. На ову, од стране плаћених провокатиста замишљене Србе, ја толико пута понављану клевету, одговарао сам се досада сваког одговора, обзиром једино на мој званични положај у првој полочини свјетског рата, обзиром на заједничке интересе

свију савезника, као и на моје дипломатске обавезе. Такво тврђење српијанске и југословенске званичне штампе лажно је, прво, из јасног разлога, што за вријеме рата Црна Гора, није ни са којим непријатељем никакав ни сраман ни частан мир потписала. Лажно је то тврђење да је за то, што за вријеме мог министровања у Црној Гори, која је већ у јануару 1916. г. дјелимично била заузета непријатељским трупама, а прије напет повлачења на отаџбине, сви преговори који су са Аустро-Угарском вођени — послије окупације Србије и бјегства њене војске у Црну Гору — вођени су били у потпуној сагласности са званичним представницима савезничких сила, акредитованих у Црној Гори, о чему имам у рукама званичне документе и које стављам на расположење свима онима, које то буде специјално интересовало.

Ти преговори, којима је поврх поменутих званичних представника присуствовао и српијански ђенерал г. Пешић у својству шефа црногорског штабе и делегата српијанске владе при црногорској арми, а истовремено као ефективни командант свих црногорских трупа, као заједнички њи имали су интересе свих савезника т. ј. спасавање Црне Горе и Арбанија од непријатељског заузећа, а нарочито пак спасавање од ропства разбијене српијанске војске, која се у том моменту налазила у Црној Гори. Ако тај циљ и није потпуно, иак је дјелимично био постигнут, јер благодарећи тим преговорима, напредовање непријатељске војне снаге било је за десетак дана задржано и српијанска војска, мјесто да је у Црној Гори и Арбанији пијела пала у непријатељске руке, добила је времена да се спасе на Крф. А да су преговори потпуно успјели, не би Србија изгубила ни оних 50.000 људи, који су на повлачењу кроз Арбанију пали као жртва болјести и глади. Додати треба овоме и то, да би без јуначке интервенције црногорске војске у Новопазарском Санџаку цјелокупна српијанска војска још на Косову потпуно пала у непријатељске руке, о чему постоји званично признање српијанске Врховне Команде, упућено команданту црногорске војске у Санџаку новембра 1915. Ова факта квалификује, дакле, српијанска штампа издајом и на основу ње приповаја Србији право насиле анексије Црне Горе! Није потребно да такав менталитет официозне југословенске штампе коментаришем - ја то препуштам свима поштеним људима на свијету, а ћутке прелазим и преко многобројних издајстава Србије према Црној Гори како за вријеме овог посљедњег тако и за ранијих ратова. Јер мој циљ овога момента није да оптужујем званичну Србију, но једино да себе и отаџбину моју браним од клевета које нам се упућују.

Друга оптужба званичне југословенске штампе против мене јесте, да ја сада водим „антинационалну пропаганду у корист краља Црне Горе.“ Ова перфидна инсинуација, могућа је једино још у југословенској штампи, која хоће да обмане јавно мнење Европе о правим узроцима оружаног отпора црногорскога народа против агитације српијанске. Довиста је краљ Црне Горе свечано писмено изјавио Конференцији Мира, г. Вилсону и г. Поенкареу, да ће се приклонити сваком рјешењу црногорског народа, које буде донесено у потпуној слободи. Излишно је, дакле, да ја или ма ко други било какву пропаганду, за или против краља, послије тога предузимамо. И кад је ово утврђено, увјерен сам, да ће се сваки, добронамјерни човјек самном сложити и признати, да у данном случају краљ Никола и није друго до моћно средство, између осталих, којим се бране права Црне Горе и њеног народа. С тога се ни мени ни осталим многобројним патриотима црногорским, који тако брутално погажена права и слободу Црне Горе бранимо, не смије пребацивати, да водимо личну политику краља Николе. Из наведених чињеница, дакле, излази слиједи потпуно јасан и одређен закључак: моја политичка акција нема као циљ ништа друго до ли протестовање против ужасних злочина, које свакодневно чини српијанска војска са својим агентима по Црној Гори и тражење слободног самоопредјељења црногорског народа, а иза претходног уклањања српијанских трупа из Црне Горе. И једино тако слободно израженој народној вољи сви ћемо се покорити, на на каква она била.

Што се пак тиче, данашњег предсједника српијанске владе, г. Весића, нека ми буде дозвољено да напоменем да сам ја у своје вријеме, у почетку 1917 г. кад је Србија већ приступала извођењу утврђеног плана пропаганде против Црне Горе лично имао, изложио, да ће, усваја-јући план пропаганде, која има за циљ клеветање Црне Горе и њених званичних представника, постићи резултате баш противне његовим погледима и очекивањима; нажалост савјети поторнога агента званичне Србије, А. Радовић, претегли су у том супротном правцу. Ја сам иак и касније и другим управљачима Србије, у више прилика, давао мишљење и савјета, о управљању у држави према Црној Гори, па ипак то, нажалост, бјеше бескорисно и данашња револуција у Црној Гори последица је таквог њиховог дјелања. Провалија, која је неумјесношћу управљача Србије искована између црногорског и српијанског народа дубока је и непреходна; лешине невиних црногорских жена и дјечице ту су провалију још и повећале и сва тешка одговорност за то пада на званичне представнике Србије.“

Држимо да је значајно публиковати изјаве г. Мијушковића не само на специфичне прилике историске и политичке које одражавају у себи, него и ради тога што служе за објашњење ствари једне земље, у којој зрјеју тешке опасне догађаји, који ће имати дубоко одјека и у Италији.

ИЗ КРВАВОГ АЛБУМА КАРАЂОРЂЕВИЋА

А народ је тако срећан
Тако срећан, Сир,
Свака кућа гробница је
У њој вјечан мир....

из пјесме «Уелетн Карди»
Зиај

I.

Какав крвав режим влада у Црној Гори, то већ свако зна... Иак макар колико год ми о том чули и знали, далеко смо од тога да можемо и изблизу представити сав ужас и све злочине, који су учињени и који се чине у Црној Гори за осигурати „круну“ и „царевину“ Петру и Александру Карађорђевићима. Инквизиција у Средњем Вијеку далеко изостаје иза тога. Злочиначке имагинације Александра Пашића и његових агената прева лазе оне чувене злочинца „Бар“ Бле“ (плаве браде) или највећег ларискога жено-убице Ландри-а, чији процес још није свршен.

У „Гласу Црногорца“ износићемо редовно најкарактеристичније злочине учињене у Црној Гори од стране војске и власти Карађорђевића. До сада имамо скупљену већ коју стотину тих злочина, а то је тек један незнатан дио од снега онога што је тамо почињено. Овај материјал, кога смо прикупили, а који у нашем листу штампамо без нарочитог система, биће ових дана штампан у нарочитој званичној књизи од стране нашег Министарства Спољних Послова.

Из тога крвавог мозаика вадимо данас сљедеће случајеве:

•

У јуну 1919. породила се је у затвору жена Живка Јањушевића из Озринића, која је била затворена само због репресалија према њеном мужу.

•

Јуна 1919. српијанске трупе, пошто су опљачкале село Очиниће (Област катунско-ријечка) и запалили куће, ухватили су 30 жена и дјеце и држали их неколико мјесеци у затвору на Цетињу.

•

20. јануара 1920. српијански п. потпоручник Никола Жугић пекао је на ватри Газја Марковића и његову жену (село Цуце област катунско-ријечка) да би их приморао да кажу гдје се налази њихов син Јаков (усташ).

•

У априлу 1920. у Васојевићима затворена је Була Јововића, старица од 80 година, само из репресалија према њеном унуку п. поручнику Богићу Јововићу.

•

Јула 1919. Србијанци су из села Крњица и Вучедабића (област приморско-приморска) затворили 120 жена и дјеце и држали их у затвору пет мјесеци.

•

3. октобра 1919. једанаест српијанских војника из 29. п. на хтјели су ући насилно у кућу покојног Пушише Брајовића, у близини Ст. Бара. Кад им то нијесу дозволили, пуцали су на жене, које су биле у кући и ранили двије: Марту Радуловића и Петрушу Милачића.

•

Јуна 1919. ухваћен је својој кући на Очиниће (област катунско ријечка) мирни сељак Рако Батрићевић и, пошто је најтровније мучен био, убијен је од српијанских војника.

•

27. децембра 1918. капетан Радовић наредио је породици Васа Марковића из села Очиниће болесног на смрт од грипе, да га доноси на „пиљевење“.

•

У јулу 1919. дошла је у Комане (област катунско ријечка) српијанска војска. Српијански мајор Блажо Божовић наредио је да се сви сељаци из села и сви становници Комана жене и дјеца устаника. Пошто они нијесу хтјели ништа рећи о устаницима, ухваћени су и тучени батинама не изузимајући ни жене ни дјецу. Послије овога мајор Божовић изабрао је 65 људи скинуо им одјећу и ставио их увучено у затвор на Шекулар (шест сати хода).

•

Васо Драгићевић, старац од 80 година, из Шипера (област зетско-брдска) имао је четири сина. Два су се придружила устаницима, а два су остали кући.

У августу 1919. Српијанци су дошли на кућу тога старца и батинама га приморавали да каже гдје су устаници. Кад он није умио или хтио рећи, затворили су га у кућу и исту запалили. Кад су видјели да га ни у том случају не могу натјерати да прокаже усташе, пустили су га из куће и отјерали у затвор. Једнога од синова му, Илију, упрегнули су у јечма кола, и бијући га, приморали да иста вуче.

Другога му сина Николу, бив. капетанског писара из Спужа, из истих разлога као и оца затворили су. У затвору су га мучили разним мукама. Између осталога, ради заплашивања, изводили су га три пут на стрељање и најпослије га убили.

•

У мају 1919. умрли су у затвору у Никшићу: Никола Б. Зајовић из Озринића, стар 17 година, Илија Лалатовић из Озринића, стар 70 г., Блажо Пејовић из Брђанца стар 20 година, а били су затворени без икакве кривице, ради репресалија према њиховим рођацима који су се били одметнули. Они су остали, међу затвореницима, неукопани за селам дана.

•

У јануару 1919. српијанске власти ухватиле су племенског капетана Мојаша Перовића, ставиле му на леђа самар, и тако га дотјерали у затвор у Никшић.

•

Августа 1919. Српијанци су ухватили усташа Лакића Марковића. Пошто су га мучили, био је убијен а његово мртво тијело бачено на улицу гдје је стајало три дана, послије чега је тек позвана његова жена да га сахрани.

•

Између осталих начина, којима српијанска полиција шиканира мирне грађане јесте и тај факат, што их сваки други дан позива у полициске комесаријате без икаквих стварних разлога, само ако мисли да дотични није довољно исполно своје симпатије за Карађорђевића.

Такво свакодневно шиканирање досадило је било Милији Стаматовићу и Михајлу Пишевићу, обојица из Бара, и они, кад су добили позив 30. октобра 1616. покушају побјећи. Међутим српијанска жандармерија их опколи и послије борбе са жандармеријом, а пошто је био Стаматовић рањен, предали су се српијанским властима под условом да им се гарантира живот. Иак и поред свега обећања они су обојица били још исте ноћи убијени гвозденим - маљевима од стране српијанских жандарма.

(Наставиће се)

ЈУГОСЛОВЕНСКА ШТАМПА О ЦРНОЈ ГОРИ

Загребачки лист «Хрват» у уводним чланцима свог 75. и 76. броја, говорећи о приликама у Црној Гори, констатује, да је несрећном српијанском окупационом управом народ ове јадне земље доведен у очајно стање. Врло мали дио Црногораца, који је из Београда добро плаћен, помаже српијанску пропаганду, док највећи дио становништва одметнуо се у гору и бори се против српијанских насиља. Стање у Црној Гори је најжалосније и то највећим због тога, што су етички осјећаји свог племенитог народа најтеже повређени, што су данашњи управљачи народу наметнути противу његове воље, што је раздавање и оно мало хране и одјела српијанска управа поријерила била највећим младићима од 16—18 година, те су сви чинили злоупотребе, што је у Црној Гори уништен кућни мир и што је српска редовна војска и старе људе батинала.

Београдски лист «Република», у броју 66. вели између осталога и сљедеће:

«У Београду се старају да што више [illegible] пронасте оно мало сиротиње [illegible]огорске. Прошла година била је изузетно [illegible] сјеверу подбацили испод [illegible] на ниже, него положај становништва [illegible] није имала своје хра[illegible] [illegible] било, а на њих нико и [illegible] апсолутно никакве не[illegible] на кредит или се продају [illegible] последњи остатци имовине... Гас се плаћа по 20 фр. литар, шећер 80—120 фр. Кад би неко могао да пође Црну Гору и видио како је одјежа[illegible] сиротиња, морао би рећи, да сио испод степена цивилизовано[illegible] Сваког [illegible] човјека мора срце [illegible] [illegible] је ритама народ одјежен и на каквој престир[illegible] одмара промрзло и опршавело тијело... Од Црногораца се тражи немогуће: да беду биједници, да скапавају од глади и да буду мирни, да са философском резигнацијом чекају смрт од глади и да буду лојални. Од њих се тражи да поштују државу, да је воле и браће, а да они, који говоре у име њено, тргују њиховим костима, да се између у дахије и силеџије... Али зло добро не доноси. Овакав систем рада схвата се у Црној Гори тако, да је извјесним факторима у Београду стало, да што више закрше Црну Гору, да је што више унизе, назад да би оправдали своју сулуду политику и да би могли ћарити у овој великој несрећи. Али се варају. Ова груда ће се бранити од свих душмана, од свих понижења, у увјерењу, да ће доћи дан, кад ће и народ добити ријеч и пречистити и старе и нове рачуне».

Орган радничке партије у Југославији биоградске «Радничке Новине» у броју свом 122. доноси сљедеће: «Власт је над народом сурова. Све методе уништавања живога примјењују се; чак се и куће пале. То се чини у намјери, да се казне присталице бившег краља Николе. Но у ствари ту не може бити ријечи о присталицама бившег краља. Кад је у питању народ, то је једно просто подметање лажних увјерења од стране власти, а ствар је пак проста и сасвим другог карактера... Данашња државна власт узела је према народу став поробљавања. Какви су тамошњи органи власти може се закључити из тога, што они сим силама раде да се народ умири и тако «умирен» у масама умире... Влада је позвала 80 «виђених» људи, да са њима «управља» народом и помогла је ове „несрећне“ људе са 150.000 франака... Може влада сазивати своје људе из Црне Горе, може плаћати посланике, може још за које вријеме успјевати да завађа поједине крајеве у Црној Гори и између њих развијати ратне операције, може кочити цјелокупни привредни живот, може, на крају свих оних тешкоћа, тражити од народа да је он страначки поваже, све ће то бити узалуд. Грех ће бити кажњени, главе ће се плаћати главама, јер тако бива у Црној Гори».

•

Београдска «Република» у 108 броју доноси допис са Цетиња, у коме се, поред осталог, вели:

«Ко зна какав је изгледала наша покрајина за вријеме оне три године, кад «бјеше гору тама притиснула», тај може данас, путујући преко Црну Гору, веома лијепо обновити своје успомене. Иста глада измучена лица, исте рите од хиљаду крпа и закрпа, боса, крваве ноге можете видјети на сваком кораку поред пута: а колико се тек може видјети, кад се иде дубље у народ? Има само једна разлика: за вријеме аустријске окупације могли сте дуж црногорских цеста видјети поворке људских прилика, које су, помирене са судбином и сиру, тукли студени камен за још студенију кору хлеба. Данас ни тога нема.

Остављено је народу да живи од голих ријечи: ослобођење и уједињење. Оно животних намирница што се продаје народ не може да купи, јер нема гдје да заради. Кад се човјек сјети како су ови јадници раширили измучене руке у октобру 1918., мислећи, да ће већ једанпут загрлити срећу и слободу.

Кад народ још нијеми над собом исте оне које је гледао током три године аустријског ропства, и у истој улози, онда се његова рука стеже, а на срцу се подиже клетва. Под таквим условима разумљиви су нереди и буне на и да нема других услова и камо ли кад их има доста.

Кукурузу се народу продаје по 6 кр. за килограм, а раније се продавао по 8 круна. Да ли је ово снижење услед повољнијих услова или су можда чиле злоупотребе? У појединим крајевима државе може се жито од приватних добити по исту цијену. Какав је то онда прерада какав је то онда помоћ од стране државе? Очевидно државе или њени органи воде најбиднију трговину. Ако је тако, онда то није најбиднија по најстрашнија трговина.

Ствар не стоји боље ни са сиромаштвом. Ако идете од Котора ка Лопћенској серпентине видите на сваком кораку аутомобиле који су се стригоглавили под шестом, служећи још само као кобна опомена путнику који се туда креће. Има још два три аутомобила, који нас вежу с остатком свијетом, а над и њих стиже исте судбина бивше отсјечени од цијелог свијета».

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE - DURDE CRNOJEVIC

Загребачки «Обзор» доноси оштар чланак против рђаве финансиске политике коју води данашња влада. Збиља, која је настала услед неједнакости круне и динара, пријети цијелом привредном животу народном. При крају тога стручно написаног чланка помиње се поступак биоградских финансијера према Црној Гори. Преносимо вјерно ријечи „Обзорове", да се види чему се црногорски народ има над ти од Београда:

« Ми не дамо да се догоди оно што се догодило у Црној Гори. Тамо су прогласили да један перпер (издан од црногорске владе) вриједи само 20 пара динарских. Дакле, пет перпера вриједа само један динар, па да је перпер имао номиналну вриједност једне круне, односно једног динара. Зашто је наредба издана то не зна нико. Зна се да је Црна Гора издала за 17 милиона папирних перпера. Зна се и то да се је Црна Гора за вријеме рата задужила за неких 110 милиона франака, урачунавши ових 17 милиона. Зна се и то да Црна Гора има да добије 450 милиона ратне одштете. Ако је дужна 110, остаје 340 милиона: ако исплати своје пострадалим људима 140 милиона, још је увијек активна са 200 милиона. Црна Гора уједињујући се с нама, донаша нам дакле једнаку активу од 200 милиона и све своје огромне шуме — и према томе биће једна од најбогатијих области у читаву Југославију, па би црногорски перпер морао куд и камо боље стојати но круна и динар, кад тамо, а он, по министарској наредби, вриједи само 20 пара. Сасвим је разумљиво што Црногорци напросто нијесу хтјели свој новац замијенити са динарима, јер и они знају, да се то питање не даје ријешити на овај начин, једним простим министарским ријешењем ».

ИЗ СТРАНЕ ШТАМПЕ

Простор листа и штампарске тешкоће не допуштају нам, да доносимо редовно све изводе из најугледнијих страних листова који узимају одбрану част и право Црне Горе. Сваким даном све очигледније се истиче неправда која је учињена малом али вјерном Савезнику. Поштено и не подмишљено јавно мњење цијелог образованог свијета јесте на натој страни, крај свих подвала и интрига наших непријатеља. Поред главних листова европских узимају ријеч о Црној Гори и штампа Сјеверне и Јужне Америке; штампа у неутралним земљама диже такођер глас живог протеста. Наводимо, између осталих, чланке и студије г. Хуга Мовинкла, Кр. генералног Консула и Христијанији, које прештампавају дански и шведски листови. Његов одличан чланак из стокхолмског листа „Афтонбладет" разгњевио је званичне кругове србијанске, јер он странном свијету даје увјерење о корупционом и разбојничком њеном режиму. У том чланку г. Мовинкла тврди се ово:

„За примјер, каквим се интригама Србија служи противу Црне Горе, могу навести и то, да ми је један мој познаник, Енглез, искрен пријатељ и познавалац Црне Горе, на неколико дана пред Божић, рекао: „Пазите се добро, г. Мовинкле, ако ви наставите тако радити за добро Црне Горе, вас ће убити!" И за исте, недавно ми је понуђена велика свота новца, ако прекинем интересовати се за спас Црне Горе; у случају, пак, ако не прекинем, бићу убијен..."

•

„Нијер Ист" у свом броју од 18. и у оном од 25. марта донио је чланке у којима представља ситуацију Црне Горе, интриге србијанске и неправде које су нам учињене, и диже и овог пута свој глас за успоставу права и части Црне Горе као вазданње заточнице слободе на Балкану.

Лондонска ревија „Национ" од 20. марта такође у истом смислу доноси чланке, којима ступа у одбрану Црне Горе и открија потајне завјере и клевете које је званична Србија водила у циљу уништења Црне Горе. Као што смо у претходном броју напоменули, овај је лист био обманут, од стране србијанске владе, и доносио је лажи србијанске, о тобожњим тајним односима Црне Горе са Аустријом. На стр. 891. уредништво листа сада отворено то признаје и тврди да су то биле само низке клевете србијанских представника. Тако може само племенити Енглез.

„График" у своја посљедња два броја донио је изјаву г. Министра Предсједника Пламенца и један чланак о Црној Гори, заједно са неколико илустрација из садашњости Црне Горе.

„Дејли Кроникл", један од најугледнијих дневника лондонских донио је интервију г. Министра Предсједника Пламенца.

Најугледније листови, стално и симпатијом доносе вијести и чланке о Црној Гори.

•

„Ла Парти" у својим посљедњим бројевима донијела је извјештаје о дебати која је била у енглеском Доњем Дому и Дому Лордова у корист Црне Горе и о пријему који је у Лондону имао Предсједник Кр. Владе г. Ј. С. Пламенац. У свом броју од 5. марта, под насловом: „Црногорски протест" истиче је лист донио изјаву г. министра Шоћа, која завршава: „Савезници морају дати правду Црној Гори. Они знају да се Црна Гора не може повратити. Она је вазда била средиште борбе против сваког угњетача, па ма ко то био".

Ревије „Ле монд индустриел, комерсијал е агрикол" орган француске народне лиге за заштиту економску и друштвени напредак, који стоји под покровитељством Министра Трговине, и „Експортатер бељ" званични орган друштва „Про Бељжик", која излази у Бриселу, донијели су чланке г. д-ра Шоћа о економско-политичкој ситуацији и природним богатствима Црне Горе. Овај при донио је и једну лијепу резолуцију француских привредника у корист самосталне Црне Горе.

„Ревиј Дипломатик" у Паризу у потоња два броја доноси слике предсједника Владе г. Јована Пламенца и министра војног г. бригадира Вучинића.

„Унион Латин" од 15. и 16. јула доноси из пера Арсила, чланак о Црној Гори и један други о штетном утицају „београдијама" на рјешење југословенског питања. Оба ова чланка одишу искреном љубављу према слободној Црној Гори.

•

Највећи и најугледнији швајцарски листови, нарочито у њемачком дијелу Швајцарске, публикују чланке, извјештаје и биљешке о праведној ствари Црне Горе. Веома лијепе чланке у корист слободе црногорског народа написао је Швајцарац, цирихски професор д-р Тајбер и г-ђа Ж. Жиру из Женеве.

•

Угледни њемачки дневни листови донијели су извјештаје својих дописника из Београда, у којима се изричито напомињу тешкоће црногорског народа под крвавом србијанском војном окупацијом.

•

Разумљиво је, да се штампа Италије, као наше прве сусједке велесиле, живо интересује за будућност Црне Горе и да се у интересу консолидовања прилика на Балкану, отворено заузима за слободну Црну Гору. Италија поврх значај Црне Горе, као приморске државе, њена штампа истиче значај наше отаџбине у италијанско-југословенском јадранском конфликту, у коме је један дио југословенског народа ћутке признавао Србији право анексије ове најстарије слободне српске државе, а у том конфликту данас Србија хоће да тргује и са чисто хрватским градовима, само да би укајишарила насилну грабљивину Црне Горе. То истичу данас и сами талијански листови.

Угледна римска ревија „Политика", у свом броју за мјесец јуна, доноси из пера Ат. Тамара веома добро написан чланак о Црној Гори. Тај чланак, који износи пуних 16 страница, а који спада међу најбоље чланке који су странци о нама написали, изаћи ће и у посебној књижици.

„Корјере дел Парламенто", у Риму, редовно у сваком броју доноси веома топле чланке за слободну Црну Гору, а у два потоња броја донио је интервју са г. Министром Предсједником Јованом Пламенцом и отворено писмо адвоката г. Влада Поповића, предсједника Комитета Црногорских Емиграната, упућено италијанским парламентарцима.

„Римска Трибуна" од 8. VI. 1920. објављује изјаве г. г. Мишисава Николића потпредсједника наше Народне Скупштине, командира Крста Поповића, Андрије Драгутиновића и капетана Радојице Никчевића о ужасним звјерствима, која је србијанска окупациона војска починила над становништвом Црне Горе.

„Л' Идеа Национале" публикује веома добар чланак у корист Црне Горе од Ат. Тамара.

„Станца Нуова" у Кануи, у сваком свом броју објављује чланак и биљешке о црногорском питању. Нарочито се истичу чланци из пера П. Доменичија.

„Авенире д' Италиа" у Болоњи доноси интервју са г. Министром Предсједником Јованом Пламенцем. Сличан интервју публикује и болоњски „Ле Прогресо".

Међу домаћим листовима убрајамо „Црногорски Гласник", орган слободоумних Црногораца, који излази у Детроит, којега уређује и издаје, кому неуморних бораца; људи који дану сиромашају своје тешке послове и од устију својих одвајају те-мјесто одмора ноћу раде и преко свог листа браће своју отаџбину, за коју су њихови и они вјековима крв лили.

Мило нам је споменути и лист „Хрватска Заједница", који излази у Бразилији и који остајући вјеран традиционалном правом браству Црногораца и Хрвата, енергично и искрено заступа ствар Црне Горе.

•

Под насловом „Како се живи у Ц. Гори", а подасловом „Једна страшна лекција за Југославију", „Месађеро" од 30. јула доноси овај чланак:

„Назад неколико мјесеци једна мисија енглеска, са полуслужбеним задатком, би је у Црној Гори да изучава прилике у којима се налази овај народ и да конт... Мисија... тиранисана од стране Србијанаца. Ових дана биоскопски „Прогрес" одјавио је исход истраге поменуте мисије, поводом једног њеног рапорта Лорду Керзону, министру иностраних дела. У новом рапорту говори се на дуго о борама, које Црногорци воде противу Србијанаца у одбрани своје слободе и за своју династију и о персекуцијама којима су Црногорци изложени од стране биоградске владе. Осим тога износи у потанкостима догађаје почевши од 29. маја, ради чијих је посљедица југословенска влада позвала ту мисију да напусти Црну Гору и жучно критикује варварске системе, којима се служе Србијанци да стане у ропству Црногорце, који се одупиру сваком робовању. „Ова релација — продужује „Прогрес" — раздијељена по енглеском парламенту, учинила је велики утисак, особито овамо гдје се описују безнадне околности, у којима се налази црногорски народ и прича како се већи дио народа храни искључиво биљем и корјењем тако, да виси сваког дана између живота и смрти."

КЊИЖЕВНОСТ

АУСТРО УГАРСКА ПРОПАСТ

Под тим насловом изашла је ових дана књига руског генерала М. Марченка, бив. руског војног аташеа у Бечу. Простор листа нас је онемео да прикажемо многа важна дјела, која су у посљедње вријеме говорила о Црној Гори, или пак о питањима Истока. Из истог разлога, само укратко, ћемо споменути појаву књиге г. Марченка, који је био у Бечу, у току пет година, на положају са којег је могао пратити политичке и војне догађаје, који су претходили и припремали велики свјетски рат. Најбољу похвалу књиге садржи предговор који је написао г. Барту бив. Француски Министар Спољних Послова, сада предсједник парламентарне комисије за спољну политику. Писац је нарочито обрадио питање анексије Босне и Херцеговине 1908. са особитим познавањем људи и догађаја и приказује нам порријекло, прилике, одговорности и посљедице, које су наступиле и довеле до рата. Његова књига је колико поучна, толико и занимљива. Уз приказивање догађаја и интрига, које су се откривале у застарелом Бечу, доводи нас, да заједно са њим пратимо, ту тако важну и интересантну епоху, у којој су милиони људи жртвовани а Хабзбургова Аустрија пропала.

Књига за нас има нарочито значење, јер она, са своје стране, утврђује оно, што смо сви знали, да је Хабзбургова Аустрија, била заклети непријатељ Црне Горе. Није Црна Гора с њом склапала тајне уговоре, већ је Беч тајно мржњу и водио јавно и тајно акцију противу Црне Горе. На стр. 106,-141.-2-7. г. Марченко, са удивљењем спомиње честоте Црне Горе у одбрани опште народне ствари било противу Аустрије или противу Турске. Спомиње, како је Црна Гора одбила понуде Беча и ушла у рат да помогне Србији, па да је „њена војска била гола, гладна, несређена али пуна одушевљења"; да је починила витештво и заштитила србијанску одступницу 1916.

На страни 117. спомиње разговор, који је имао, приликом аудијенције, са Фрањом Јосифом који је проговорио ове ријечи: „...Црногорци у његовој планини, не долазе ни се такође. Свако стрељање има своју границу..." Фрањо Јосиф такво расположење показује према Црној Гори и у писму, које је 28. јануара 1909. упутио Цару Николи II. На стр. 136. писац открива замјере Беча за анексију Црне Горе и Србије и тврди да је непријатељско држање Аустрије, насиран Црне Горе, увијек трајало (стр. 138. 9-140.)

Ово дјело историске важности наћи ће одјека у свијета круговима, те посебно словенским, јер писац Рус, кроз све своје дјело, показује, велику љубав за истину и надмоћну тежњу Руса да заштити увијек интересе и права свакe словенске државе. Она зна да се тако штите интереси дјелокупног Словенства.

• • •

Са задовољством биљежимо да су пријатеља Црне Горе у посљедње вријеме покренули у Италији два листа, који заступају правичну ствар Црне Горе и објелодањују, јавно мњење о неправдама, које трпи витешки народ црногорски. Оба су... на италијанском језику. Први под насловом „Лико дел Монтенегро" (... 341. П. П. Рома); други „Из Монтенегро", Рима П до Каниобла 37. Минерва. У... листа сриједеће поред садашње... Црногораца врло интересантне... књижевске чланке угледних... публициста и књижевника.

ЧИТУЉА

Гутајући срце у болом у души јављамо свим срдачним пријатељима, да се је наш брат Голуб... патричевић, родом четвиског батаљона, чете... послије кратког али тешког... у... своје младости... живота, посебно у вјечност. Покојник је био вазда примјер послуха, поштења и јунаштва, а што је и овом приликом показао на глас устанка противу побрале и народа. Голуб је ступио у прве редове своје браће Четвиана, да диже крв за своја права и да брани до потоње капи своју домовину и свој свети барјак црногорски од изрода и побрале, који хтједоше насилнички да нам све униште.

Не можемо пропустити да овим путем не изјавимо дубоку жалост г. бригадиру Ђуру Јовановићу, официрском збору, војсци свију батаљона и осталих родова оружја а нарочито браћи Катуњанина, који у свеколикој маси дођоше, покојнику спровод увеличаше и до вјечне куће испратише. Хвала г. г. свештеницима: протоу Каничићу и Јакшићу, који над покојником опијело извршише. Хвала г. протоу Јакшићу и г. Вукмановићу, који се дирљивим говорима са покојником опростише.

Још једном хвала свима и сваком ко нам на који путем саучешће изјави у овом нашем великом губитку. Ожалошћени: Браћа Батриљеваа.

ПРИВАТНИ ОГЛАСИ

Молим сваког брата Црногорца који би знао за моју браћу: Перу и Тому Уламу, родом из Сотонића (Цриница), који су се налазили 1915. у Лосанђелос (Калифорнија) С. Америка, да ме извјести на адресу: Јован Улама, трупе Монтенегрине, Провинција Каверта (Италија).

САОПШТЕЊА

ЗА НАШ ЦРВЕНИ КРСТ

Једна група официра и војника, трећег батаљона наше војске у Гаети приредила 11. и 18. априла 1920. забаву у корист нашег Црвеног Крста. Забавни дио се састојао из неколика патриотска и шаљива комада као и пјевања наших патриотских пјесама. Чист приход је износио 1167.70 лира. Од ове суме на добровољне прилоге пада лира 649.70 које су приложили сљедећа господа:

Командир Владе Зиновић, 20 лира; командир Миле Лекић 26 лира; по 25 лира: прото Анто Јакшић, командир Марко Матановић, капетан Данило Радовић; по 20 лира: бригадир Ђуро Јововић, командир Благота Мартиновић, капетани: Душан Вуковић, Блажо Вукашиновић; по 15 лира: командири: Андрија Јовићевић, Јован Радошевић, потпоручник Миле Николић; командир Степан Лекић 11 лира; по 10 лира: прото Илија Кана, командири: Блажо Марковић, Блажо Марићевић, капетани: Машан Вујовић, Петар Комаревић, учитељ Лука Пекић, г-ђе: Дарика Планинац, Анђа М. Канић, потпоручници Ђуро Мартиновић, Душан В. Кривокапић, И. Лекић, Блажо И. Мартиновић, бојџактар Ђуро Мијовић, потпоручници: Новица Грубач, Мићо Јовановић, Саво Пекић; по 7 лира: потпоручници: Лазар Вукашиновић, Алекса Славјеченић; капетан Јован Вуковић 6 лира; по 5 лира: капетани: Видо Планинац, Саво Хајдуковић, потпоручници: Мрдан Шефранац, Ђукан Кузмић, Петар Вуловић, Миле Ј. Планинац, Лазар Ђурановић, Митар Мартиновић, Лазар Ђуричковић, Андрија Ђуричковић, Станко Орландић, Павле Минић, Илија Т., Ђуро Лекић, бојџактар Саво Вешковић, потпоручници: Аким Комаревић, Марко Матричевић, Владимир Гвозденовић, Саво Вуловић, Тома Вешковић, Нико Сјекелов, Ђуро Мијковић, Блажо Пекић, Јован Ђулафић, Вељо Јеровић, Ристо Марковић, Милутин Крцић, Петко Абрамовић, Симо Лакетић, Илија Ђукановић, Новица Бјелица, Крсто Бабић, Косто Вучуровић, Милош Дутина, Васо И. Мартиновић, војник Перо Рундић; по 4 лира: потпоручник: Филип Дрбица, Илија Рајовић; по 2 лира: поручник Богдан Лабан, потпоручници: Ђуро Мартиновић, Стеван Тишић; потпоручник Милисав Блажовић 1·30 лира; по 1 лиру: потпоручници: Маринко Вуковић, Јово Кујо, водници: Митар Николић, Марко Стојановић, десетари: радивоје Недић, Милан Недић, Јово Корлета; водник Тодор Шеша 0·40.

Управа Црвенога Крста најсрдачније захваљује приређивачком Одбору на њиховој патриотској и свакe похвале достојној иницијативи и г. г. приложницима на њиховим племенитим приложима.

ПАМЊА ЦРНОГОРАЦИМА

Како нас извјештавају из Њујорка, тамо се налази неки Ђуро Срдовић и Војин Л. Николић, који су правили сметње Црногорцима на одласку у Европу, и при томе их увјеравали и ухваћали. Обраћа се пажња тамошњим нашим грађанима, да избјегавају додир са овим личностима, јер је Срдовић био осуђен од црногорских судова на 15 година тешке робије, због прављења лажног новца и из затвора је утекао.

Крал. Црногорска Државна Штампарија Уредник БОРИСЛАВ С. МИЊИЋ Gerente Cav. Ugo Martinelli

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIC